

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ
ДС/СС 05/4-02 бр. 159/1-ХП/6
21.02.2013. године

ВЕЋЕ НАУЧНИХ ОБЛАСТИ
ДРУШТВЕНО-ХУМАНИСТИЧКИХ НАУКА

Наставно-научно веће Филозофског факултета у Београду је на својој III редовној седници, 21.02.2013. године – на основу чл. 221. став 1. алинеја 14. и члана 266. Статута Факултета, прихватило Извештај Комисије за докторске студије с предлогом теме за докторску дисертацију: ИЗМЕЋУ АРХЕОЛОШКЕ ЕПИСТЕМОЛОГИЈЕ И МУЗЕЈСКОГ НАРАТИВА: КА ПРОБЛЕМУ БАШТИЊЕЊА АРХЕОЛОШКОГ НАСЛЕЂА, докторанда Татјане Михаиловић.

За ментора је одређен доц. др Драган Булатовић.

Доставити:

1x Универзитету у Београду
1x Стручном сараднику за
докторске дисертације
1x Шефу Одсека за правне послове
1x Архиви

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА

Проф. др Милош Арсенијевић

Факултет Филозофски
04/1-2 бр. 6/2263
22.02.2013.
(број захтева)
(датум)

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
Веће научних области друштвено-хуманистичких
наука
(Назив већа научних области коме се захтев упућује)

ЗАХТЕВ

за давање сагласности на предлог теме докторске дисертације

Молимо да, сходно члану 46. ст. 5. тач. 3. Статута Универзитета у Београду («Гласник Универзитета», бр. 131/06), дате сагласност на предлог теме докторске дисертације:

Између археолошке епистемологије и музејског наратива: ка проблему баштињења
археолошког наслеђа

(пун назив предложене теме докторске дисертације)

НАУЧНА ОБЛАСТ историја уметности

ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ:

Име, име једног од родитеља и презиме кандидата:

Татјана (Властимир) Михаиловић

Назив и седиште факултета на коме је стекао високо образовање: Филозофски у Београду

Година 1998. дипломирања:

Назив мастер рада кандидата:

Назив факултета на коме је магистарске тезе одбрањен: _____

Година одбране мастер рада: _____

Обавештавамо вас да Наставно-научно веће је

на седници 21.02.2013. одржаној

размотрило предложену тему и закључило да је тема подобна за израду докторске дисертације.

ДЕКАН ФАКУЛТЕТА

Проф. др Милош Арсенијевић

Прилог:

1. Предлог теме докторске дисертације са образложењем
2. Акт надлежног тела факултета о подобности теме за израду докторске дисертације

Додатак уз образац 1.

ПОДАЦИ О МЕНТОРУ

за кандидата Татјану Михаиловић

Име и презиме ментора: Др Драган Булатовић

Звање: доцент

Списак радова који квалификују ментора за вођење докторске дисертације:

1. "Cultural Heritage as a Brand or Museum as Economy of a Wish", Зборник Матице српске за ликовне уметности 39 (Нови Сад 2011), 285-295 (ISSN 0352-6844, UDC 008(4)).
2. "Nauk odgonetanja umetničkog poslanstva između aporija estetičkih paradigmi i šavova hermeneutičkih parabola", Zbornik Seminara za studije moderne umetnosti Filozofskog fakulteta Univerziteta u Beogradu 8, Beograd 2012, 109-123, ISSN 2217-3951, UDC 7.01; 111.852 Merlo-Ponti M.; 7.038.53 Todosijević R., ID: 190080012
3. *Musology and/as Hermeneutics*, (zbornik) «Ivi Maroeviću baštinici u spomen», Zavod za informacijske studije Odsjeka za informacijske znanosti Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Spomenice, knjiga 2, Zagreb 2009, 61-71. Urednic: prof dr sc Žarka Vujić, prof dr sc Marko Špikić. Recenzenti: prof dr sc Damir Boras, prof dr sc Julija Lozzi-Barković. UDK: 069.01-05 Maroević, I.7.025.3/.4(497.5). Key words: museology, museality, hermeneutics
4. *Дискурс неалузивне продукције и нужна алузивност интерпретације*, Зборник за ликовне уметности Матице српске 38, 263-273,
5. "Vrednovanje kulturnog nasljeđa", Crna Gora u XXI stoljeću - u eri kompetitivnosti / Montenegro in XXI century - in the Era of Competitiveness, Crnogorska akademija nauka i umjetnosti, Posebna izdanja (monografije i studije), Knjiga 73, svaska 9, urednik akademik Nenad Vuković, Podgorica 2010, 61-70, CIP 008(497.16)"20"(082), ISBN 978-86-7215-245-6, COBISS.CG-ID 16203024

Заокружити одговарајућу опцију (А, Б, В или Г):

А) У случају менторства дисертације на докторским студијама у групацији техничко-технолошких, природно-математичких и медицинских наука ментор треба да има најмање три рада са SCI, SSCI, AHCI или SCIE листе, као и Math-Net.Ru листе.

☒ Б) У случају менторства дисертације на докторским студијама у групацији друштвено-хуманистичких наука ментор треба да има најмање три рада са релевантне листе научних часописа (Релевантна листа научних часописа обухвата SCI, SSCI, AHCI и SCIE листе, као и ERIH листу, листу часописа које је Министарство за науку класификовало као M24 и додатну листу часописа коју ће, на предлог универзитета, донети Национални савет за високо образовање. Посебно се вреднују и монографије које Министарство науке класификује као M11, M12, M13, M14, M41 и M51.)

В) У случају израде докторске дисертације према ранијим прописима за кандидате који су стекли академски назив магистра наука ментор треба да има пет радова (референци) које га, по оцени Већа научних области, квалификују за ментора односне дисертације.

Г) У случају да у ужој научној области нема квалификованих наставника, приложити одлуку Већа докторских студија о именовању редовног професора за ментора.

ДЕКАН ФАКУЛТЕТА

Датум 13.02.2013._

М.П.

проф. др Милош Арсенијевић

Образложење теме докторске дисертације

Између археолошке епистемологије и музејског наратива: *ка проблему баштињења археолошког наслеђа*

1. Предмет истраживања

Предмет предложеног истраживања се односи на проблем баштињења археолошког наслеђа које има двоструки карактер. Са једне стране то је проблем тумачења хронолошки удаљене прошлости, која је предмет археолошког испитивања као главног извора сазнања о њој. Са друге стране ту је проблем формирања модуса њеног памћења, које обликују музеји кроз своје наративе.

Предмет истраживања је означен као проблем који егзистира између два теоријска контекста: контекста археолошких теорија од којих зависи интерпретација и музеолошке теорије на коју се ослања наратив. Истраживаће се пре свега однос који се успоставио између ова два теоријска корпуса и анализа његових резултата материјализованих кроз археолошке изложбе, било да је реч о сталним поставкама или повременим изложбама, као главним носиоцима формирања модуса друштвеног баштињења и памћења.

Овако формулисан предмет биће провераван на искуствима у Србији са фокусом на периоду млађег неолита дефинисаног у културно-историјској археологији као „винчанска култура“, чија су истраживања не само континуирано трајала током ХХ века, већ се на њима и утемељила српска археологија. На тај начин је створен широки интерпретативни потенцијал употребљив у музејским поставкама. Истовремено реч је о добром примеру миленијумима удаљене прошлости према коме савремено друштво тешко успоставља однос. Овај материјал је заступљен у највећем броју сталних поставки и представља неку врсту њиховог заједничког елемента. Други периоди (млађе праисторије, антике и средњег века) биће коришћени као компаративни материјал.

2. Научна хипотеза

Полазиште наше хипотезе је да постоји јасно успостављена релација у базним тачкама између културно-историјске археологије, као главне теоријске парадигме у Србији и традиционалне музеологије, која је такође и даље доминантна. Кроз ову релацију је формиран, на неки начин специфични оквир који је кључан и за интерпретацију археолошког наслеђа и за његово баштињење кроз изложбену делатност.

3. Циљ истраживања

Циљ истраживања је научно утврђивање снаге успостављених веза између ових теоријских праваца, из два глобална корпуса археолошке и музеолошке теорије у Србији. Циљ истраживања се спроводи кроз идентификацију проблема у истраживачкој и музејској пракси везаној за пре свега “винчанску културу“ која ће бити компарирана са индикативним студијама случаја из млађих периода. То води разумевању сложености овог односа и позиционирању његовог места у реализацији

баштињења вредности древне прошлости. Тиме се индиректно позиционирају и кључне тачке могућих (преко потребних) промена.

4. Методологија

Методологија истраживања има две генералне окоснице археолошке и музеолошке, или шире гледано херитолошке теорије, са кога се посматрају процеси теоријског уобличавања обе научне дисциплине у Србији. Истраживање се спроводи у два основна тока: теоријском и документарно-емпиријском. У првом, са аспекта опште археолошке теорије, истраживање се успостављање културно-историјске археологије у главну теоријску парадигму у Србији, кроз компаративну анализу литературе, пре свега за изабрани период (млађи неолит). На неки начин и успостављање ове парадигма је најпре започело са дефинисањем маркантне појаве назване „виначанска култура“. Такође се планира истраживање мере утицаја научних теорија из друге половине XX века, попут корпуса нове и постпроцесне археологије на јасно успостављени културно-историјски модел. Са друге стране истражује се, након формирања глобалне музејске мреже (почетак 50-тих година), уобличавање традиционалне музеологије, прилагођене потребама социјалистичке Југославије. Окосница је заправо истраживање синхроности формирања ових теорија и њихово чврсто повезивање, односно утврђивање теоријских премиса које их повезују.

У документарно-емпиријском делу истраживања фокус ће бити на пољу археолошких сталних поставки у музејима у Србији. Планира се преглед сталних поставки које су реализоване у 15 музеја са територије уже Србије (10), Београда (2) и Војводине (3) и утврђивање основних приступа у њиховој реализацији, са акцентом на посматрању контекстуализације „винчанске културе“. Компаративно ће се посматрати третман материјала других периода, посебно када су у доминантној позицији у појединим поставкама. Са друге стране анализираће се најзначајније повремене археолошке изложбе у Србији, у периоду од 1980-2010., које се односе пре свега на „винчанску културу“, али и изабрани примери других периода.

Обе врсте поставки биће посматране са аспекта *теорије музејске комуникације, наратологије и културе памћења* са циљем да се утврди место и утицај постављеног заједничког теоријског оквира обе дисциплине. У емпиријском делу истраживања испитиваће се и искуства, сведочанства и теоријски ставови истакнутих истраживача „винчанске културе“ и њихов однос према интерпретацији неолита.

5. План истраживања

Истраживање је подељено у пет фаза. У **првој фази** је дефинисан *предмет, циљеви и почетне хипотезе истраживања*, као и његов опсег.

У **другој фази** је формирана методологија истраживања у складу са дефинисаним предметом и циљевима истраживања. Овој фази припада и део истраживања у области обе теорије, као и њихових међусобних релација. У **трећој фази** се спроводи део документарно-емпиријских истраживања и прикупљања

грађе о сталним поставкама и изложбеној делатности. Реална основа за реализацију овог дела плана је учешће кандидата у пројекту ургентне заштите (пројекат Министарства културе Републике Србије у оквиру УНЕСКО-вог програма „Љубљански процес“) за локалитет Бело брдо у Винчи за аспект презентације локалитета. Ово укључује рад на терену на епонимном локалитету „винчанске културе“ и прикупљање материјала за студију случаја унутар докторске дисертације за кључно налазиште изабраног периода. Међутим то није од важности искључиво за само Бело брдо, већ и за могући модел археолошке презентације праисторијског локалитета у Србији.

У **четвртој фази** проводи се анализа и систематизација прикупљеног материјала, као и њено тумачење у односу на резултате теоријске анализе. Резултати ове фазе отварају могућност за крајњу верификацију циља истраживања. У **петој фази** која је завршна следи доношње закључака који треба да резимирају и систематизују резултате претходних етапа и потврде научни допринос истраживања.

6. Структура истраживања

I) *Уводна разматрање – археологија и музеологија унутар музејског дискурса* разматра се најпре елементарна релација базне науке, у какве спадају археологија и музеологија унутар музејског дискурса, при чему је музејски предмет спона између њих. Долази до њиховог природног преплитања у истраживању музејског предмета, мотивисаног формулисањем знања и свака од њих има своју улогу у формирању његовог идентитета. Ова тачка која их елементарно повезује од кључне је важности за предмет нашег истраживања.

II) *Културно-историјска археологија и традиционална музеологија – уздизање две парадигме на заједничком путу*, други је део који се односи на истраживање генезе сваке од њих, са једне стране, али и истражује њихов паралелни ток и обим међусобне зависности.

Основно полазиште културно-историјске археологије је формирању појма *археолошке културе*. Наиме уколико се на ограниченом подручју пронађе слична археолошка грађа у датом временском периоду, онда она чини једну културу, названу или по неком локалитету (као што је случај са Винчом поред Београда) или по најизразитијој појави унутар њеног инвентара. На неки начин појам културе је схваћен као појам сродан појмовима народа и раса. Он је стварао ред у археолошкој грађи конструкцијом типолошког и хорнолошког оквира. Као основа интерпретације археолошке грађе, културно-историјска археологија уместо приказа прошлости и његовог тумачења у музејском наративу, нуди своју базу: типолошки приказ материјала, кроз дефиницију предмета, типа и периода, док њену унутрашњу кохезију чини унилинеарни приказ времена који сугерише перманентни напредак.

Током 50-тих година прошлог века, основан је највећи број музеја у Србији, односно дошло је до успостављања музејске мреже којом је покривена државна територија. За разлику од мреже завода за заштиту споменику културе (преко 20 општина по једном заводу), музеји су организовани према микрорегионалном

принципу надлежности: један музеј покрива просечно једну до две општине. Ова околност је имати за последицу снажно подстицање археолошких истраживања, управо током 50-тих и 60-тих година, истовремено на многобројним тачкама територије Србије за које су музеји били надлежни и предузимали самостална истраживања. Ово се посебно односило на интензивни рад у области праисторије, која је као веома далека прошлост имала и димензију идеолошке неутралности, и била веома „подобан“ предмет истраживања у амбијенту изразитог социјалистичког етатизма. Као резултат имамо улазак обимног материјала у музеје и формирање археолошких збирки на којима ће се утврдити јасни параметри традиционалне музеологије. Са друге стране овај обимни материјал ће омогућити велику научну систематизацију односно успостављање културно-историјске археологије Србије, којом је уведен „хронолошки и културни поредак“ пре свега у праисторију. Тај процес је довршен до почетка 70-тих година тако да овај теоријски модел, са одређеним модификацијама и даље представља основну, једину и позитивну науку. Стога је она остала, чак и на почетку друге деценије XXI века, основни оквир мишљења археолога.

Истовремено кроз овакав комплексни процес утврдиле су се тачке које повезују обе парадигме у теоријски оквир који је и данас доминантан. Полазиште наше хипотезе је да докажемо ову снажно успостављену релацију на кључним нивоима и прикажемо њену реализацију у поставкама у Србији.

Предмет истраживања ће бити и узрок опирању променама и новим теоријским утицајима у обе области (процесна и постпроцесна археологија, као и нова музеологија) као и степен промена и модификација које су нужно настале, односно правци у којима се оне крећу.

III) Археолошко наслеђе у музејском наративу је трећа целина која се бави анализом сталних поставки у Србији, као форме наратива који је у функцији друштвеног баштињења далеке прошлости, успостављања релација са њом и модуса који утичу на њено памћење и корпорирање у савремену културу. Изабрано је 15 сталних поставки које ће бити посматране као целина са становишта теорије музејске комуникације, а у њима посебно начин на који се третирају „винчанску културу“, као заједнички елемент који се може посматрати. Компарације са другим приказима прошлости из млађих периода, посебно антике или средњег века, треба да служе као реперне тачке провере наше хипотезе о кључној улози успостављеног теоријског археолошко-музеолошког рама за реализацију интерпретације.

Изабрани су музеји у Краљеву, Чачку, Новом Пазару, Крагујевцу, Јагодини, Крушевцу, Прокупљу, Лесковцу, Бору и Зајечару са уже територије Србије, Народни музеј и Музеј града Београда у Београду и Војвођански музеј, Музеј Срема у Сремској Митровици и Народни музеј у Кикинди са територије Војводине. Критеријум за избор је био: 1) присуство „винчанских“ локалитета на територији коју музеј покрива, односно интерпретација овог материјала у сталним поставкама 2) музеји у којима је комплексно третирана праисторија, 3) музеји у којима доминирају неки други периоди. Узеће се у обзир и настојања да се успоставе два археолошка парка, а оба се односе управо на „винчанске“ епонимне локалитете Бело брдо (Винча) и Плочник (Прокупље), један на северу,

други на југу земље. Посебан феномен су сталне поставке које су трајале три чак и четири деценије и тиме кључно обликовале модусе друштвеног памћења у својим срединама. Тамо где су овакве поставке уклоњене, биће анализирана њихова документација. Узеће се у обзир и концепти нових археолошких поставки реализованих у последњој деценији.

Са друге стране ово поглавље ће обухватити анализу повремених археолошких изложби у периоду од 1980-2010. године, које се односе на најважније изложбе о „винчанској“ култури, али и на избор изложби других периода у покушају да се креирају неки нови модели и прекорачи традиционални приступ.

Анализа ће се такође спровести са аспекта теорије музејске комуникације и упоредити са структурама сталних поставки, као и са аспекта наратологије. Анализа треба да покаже да ли постоје уобичајни типови поставки, као и теоријски оквир који стоји иза њих, што би као феномен произишло из самог оваквог оквира који се превасходно бави производњом типологије. Односно његова тежња да прикаже своју класификацију нужно модификује и музејски наратив у „уобичајни тип“ који је схваћен као „нормални“ да би на крају постао „једино могући“ начин презентације. Огромни проблеми у музејској пракси су настали управо последњој деценији, када је такав модел проглашен за „неприхватљив и застарео“.

IV) Археолошко наслеђе као одјек древне прошлости у савременој култури – је посебно поглавље у коме се испитују ефекти деловања истражених музејских наратива у нашој култури и модус памћења који је формиран преко њих. Са друге стране ту су нове потребе потпуно измењеног друштвеног окружења музеја, у односу на оно у коме су музеји основани (социјализам) и у коме су успоставили своје још увек важеће теоријске парадигме. Ово окружење је нови изазов који тражи пре свега измену начина мишљења, парадигме саме.

V) Закључна разматрања треба да сумирају читаво истраживање, изложено у претходним поглављима. Резултати предложеног истраживања треба да пруже допринос у оквиру теорије музејске комуникације и омогуће разумевање сложених процеса који утичу на формирање модуса памћења далеке прошлости. Такође треба да позиционирају тачке унутар теоријских оквира обе дисциплине посебно и тачака њиховог преклапања на којима могу да се изврше промене које воде ка динамичнијем и комуникативнијем наративу и омогуће такво баштињење археолошког наслеђа које може да обогати савремену културу драгоценим вредностима древне прошлости, као и да подстиче културне и едукативне процесе у њој.

7. Библиографија

Abot, H. Porter, *Uvod u teoriju proze*, Beograd, 2009.

Антонијевић, Драгослав, Антрополошки погледи у делу Драгослава Срејовића, *Рад Драгослава*

Срејовића на истраживању праисторије централног Балкана, Крагујевац, 1998, 19-22

Асман, Алаида, *Рад на националном памћењу*, Београд, 2002.

Асман, Јан, *Култура памћења*, Београд, 2011.

Бабић, Сташа, Томовић Миодраг (ур.), *Милутин Гарашанин разговори о археологији*,

Београд, 1996.

Бабић, Сташа, Хуманизам Драгослава Срејовића, *Рад Драгослава Срејовића на истраживању*

праисторије централног Балкана, Крагујевац, 1998, 23-26

Бабић, Сташа, *Поглаварство и полис, Старије гвоздено доба централног Балкана и грчки свет*, Београд, 2004.

Бабић, Сташа, Чему још историја археологије?, *Етноантрополошки проблеми св. 3, н.с. год. 6*, Београд, 2011.

Бајаловић-Хаци-Пешић Марија, *Керамика у средњовековној Србији*, Београд, 1981.

Бикић, Весна, *Средњовековна керамика Београда*, Београд, 1994.

Бикић, Весна, *Градска керамика Београда (16-17. век)*, Београд, 2003.

Бикић, Весна, *Византијски накит у Србији, модели и наслеђе*, Београд, 2010.

Binford, Lewis Roberts, *Archaeology as Anthropology, American antiquity* 28, 217-225

Благојевић, Мирјана, *Град и Жупа – међе градског друштва, социјална структура српских*

градских насеља (XII-XVIII век), Смедерево-Београд, 67-84

Блануша, Евгенија, *Изложбена делатност Народног музеја у Београду 1997-2002, Музеолошке*

свеске 12, Београд, 2003.

Бојм, Светлана, *Будућност носталгије*, Београд, 2005.

Булатовић, Драган, Музеологија и/као херменутика, *Гласник Народног музеја Црне Горе*,

Нова серија, II књига, Цетиње, 2005, 109-121

Булатовић, Драган, Баштинарство или о незаборављању, *Крушевачки зборник 11*, Крушевац, 2005, 7-20

Булатовић, Драган, Музеализација стварније будућности, *Музеји 2*, Београд, 2009, 7-16

Васић, Милоје, *Праисторијска Винча I*, Београд, 1932.

Винча и њен свет, међународни скуп: Подунавље између 6000 и 3000. г. пре нове ере,

Београд, 1990.

Винча праисторијска метропола, истраживања 1908-2008, каталог изложбе, САНУ,

Београд, 2008.

Гарашанин, Милутин, *Праисторија на тлу СР Србије*, Београд, 1973.

Група аутора, *Винча у праисторији и средњем веку*, каталог изложбе, САНУ, Београд, 1984.

Група аутора, *Приватни живот у српским земљама средњег века*, приредиле Маријановић-Душанић С., Поповић Д. Београд, 2004.

Делош, Бернар, *Виртуелни музеј: ка етици нових слика*, Београд 2006.

Детелић, Мирјана, *Епски градови, лексикон*, Београд, 2007.

Ђорђевић, Биљана, Неопипљива баштина: етноархеолошка истраживања традиционалних

технологија керамике, *Diana 13*, Београд 2008/2009, 48-53

Eyerman, Ron, The Past in the Present: Culture and the Transmission of Memory, *Acta Sociologica*, Vol. 47, No. 2 (Jun., 2004), 159-169.

Знаци цивилизације, каталог изложбе, САНУ-огранак у Новом Саду, Институт за археомитологију (САД), Нови Сад, 2004.

Јевтић, Милош, *Трагања и открића Драгослава Срејовића*, Београд, 1996.

Катрога, Фернандо, *Историја, време и памћење*, Београд, 2011.

Кузмановић, Зорица, Проблеми културног идентитета у савременој археолошкој пракси,

Етноантрополошки проблеми св. 3, н.с. год. 6, Београд, 2011.

Куљић, Тодор, *Култура сећања: теоријска објашњења употребе прошлости*, Београд, 2006.

Лазич, Бранко, Музејска стална поставка на размеђи миленијума, *Огледи из музеологије*,

Ваљево 2004, 9-22

Новчић, Сузана, Миахиловић, Татјана, *Доба светлости, српска уметност XIII века*, каталог

изложбе, Народни музеј Краљево, Галерија САНУ, Београд, 2008.

Маријановић-Вујовић, Гордана, *Трњане, српска некропола (крај XI почетак XIII века)*,

Београд, 1984.

Мароевић Иво, Музејски предмет као спона између музеологије и темељне научне знаности,

Informatologija Yugoslavica (18) 1-2:27-33

Мароевић, Иво, Комуникацијска улога музејске изложбе, *Informatica Museologica* 1-2,

Загреб, 90-91

Мароевић, Иво, Интердисциплинарност и стални постави у музејима, *Informatica Museologica* 1-2,

Загреб, 1989, 14-18

Мароевић Иво, *Увод у музеологију*, Загреб, 1992.

Мароевић Иво, *Баштином у свијет*, Петриња 1992.

Мароевић, Иво, Повезивање музеологије и нематеријалне баштине против традиционалног

музеја или враћамо ли се изворном музеју? *Осјечки зборник XXVI*, Осиек, 241-245

Mensch, Peter van, *Towards a methodology of museology*, PhD thesis, University of Zagreb, 1992.

Милошевић, Гордана, *Становање у средњовековној Србији*, Београд 1997.

Минић, Душица, Вукадин, Обренија, *Средњовековни Сталаћ*, Београд, 2007.

Михаиловић, Татјана, Нова стална поставка Народног музеја у Краљеву: Сала за археологију као покушај другачије комуникације (студија случаја), рад за звање музејског саветника, 2010. (непубликовано)

Михаиловић, Татјана, Музеј као духовни рефугиј, *Ка новом музеју*, зборник радова научног скупа, Крушевац (у штампи)

Михаиловић, Татјана, Музеј као банка сложених културних података, *Музеј као центар интегративне заштите*, зборник радова научног скупа, Краљево (у штампи)

Олсен, Бјорнар, *Од предмета до текста, теоријске перспективе археолошких истраживања*, Београд, 2002

Палавестра, Александар, Структурализам у археологији, *Структурална антропологија данас*, (Д. Антоновић ур.), Београд, 2009, 196-215

Палавестра, Александар, Измишљање традиције: „илирска хералдика“, *Етноантрополошки проблеми* 5/3 (н.с.), Београд, 2006, 183-199

Палавестра, Александар, *Културни контексти археологије*, Београд, 2012.

Палавестра, Александар, У служби континуитета. Етно-археологија у Србији, *Етноантрополошки проблеми* св. 3, н.с. год. 6, Београд, 2011.

Петровић, Бисенија, Катић, Велибор, Спасић, Милош, *Живот у глини, неолитска уметност на тлу Београда – фигурална пластика из збирки Музеја града Београда*, каталог изложбе, Београд, 2009.

Поповић, Марко, *Тврђава Рас*, Београд, 1999.

Поповић, Марко, *Маглични замак*, Београд, 2012.

Поповић, Марко, Бикић, Весна, *Врсенице, касноантичко и српско раносредњовековно*

утврђење, Београд, 2009.

Порчић, Марко, Етноархеологија-садашњост као кључ за прошлост, *Етноантрополошки*

проблеми 1/2 (н.с.), Београд, 2006, 105-121

Порчић, Марко, A Tentative Attempt to Estimate the Systemic Number of the Late neolithic Vinča

Culture Figurines, *Етноантрополошки проблеми св. 3, н.с. год. 6*, Београд, 2011.

Праисторијска Винча кроз археолошку документацију, каталог изложбе, Музеј науке и технике,

Музеј града

Одбор за археолошка истраживања у Винчи САНУ, Београда, Београд, 2002.

Радовановић, Ивана, Скица за портрет професора Драгослава Срејовића као научника и

предавача, *Уздарје Драгославу Срејовићу*, Београд, 1997, 13-84

Рикер, Пол, *Време и прича*, Сремски Карловци, Нови Сад, 1993.

Симић, Гордана, *Донжон куле у фортификацији средњовековних градова*, Београд, 2010.

Smith, Laura Jane, *Archaeological theory and the politics of cultural heritage*, London and New York, 2004.

Спасић, Милош, *Прва здравица*, каталог изложбе, Музеј града Београда, Београд, 2010.

Срејовић, Драгослав, *Празно поље*, Вршац, 1996.

Срејовић, Драгослав, Палеопсихологија и палеоетнопсихологија, *Искусва прошлости*,

Београд, 2001, 191-196

Срејовић, Драгослав, Етнологија, археологија и антропологија данас, *Искусва прошлости*,

Београд, 2001, 205-212

Степанчић, Игор, Сталне музејске поставке - музејска поставка као уметничко дело, *Зборник*

радова са стручних скупова секције историчара Музејског друштва Србије

св. 6, Краљево, 2008, 9-16

Straňsky, Zbynek Z, Temelji opće muzeologije, *Muzeologija* 8, Zagreb 1970, 37-74.

Тејлор Чарлс, *Извори сопства, стварање модерног идентитета*, Нови Сад, 2008.

Ћирић, Гордана, Археолошка изложба у Београду од 1990. до 2010. године, *Ка новом музеју*,

зборник радова научног скупа, Крушевац (у штампи)

Hodder, Ian, *Reading the Past*, Cambridge, 1986.

Џонсон, Метју, *Археолошка теорија*, Београд, 2008.

Шљивар, Душко, Кузмановић-Цветковић, Јулка, Плочник, археологија и конзервација,

Diana 13, Београд 2008/2009, 56-61

Шола, Томислав, Есеји о музејима и њиховој теорији. Према кибернетичком музеју, Загреб

Шола, Томислав, *Маркетинг у музејима: или о врлини и како је обзнанити*, Београд, 2002.

Шола, Томислав, *Према тоталном музеју*, Београд, 2011.

Šola, Tomislav, *Eternity does not live here any more, a glossary of museum sins*, Zagreb, 2012.

Шурдић Борислав, Музејска изложба као порука (семиолошки приступ), *Зборник Историјског*

музеја Србије 25, Београд, 1988, 159-169

Шурдић Борислав, Како се заштити од сталних поставки, *Зборник Историјског музеја Србије* 26, Београд, 1992, 117-124

07.12.2012.

ИЗВЕШТАЈ КОМИСИЈЕ ЗА ОЦЕНУ ИСПУЊЕНОСТИ УСЛОВА ЗА ПРИЈАВУ И ОПРАВДАНОСТИ ПРЕДЛОЖЕНЕ ТЕМЕ ДОКТОРСКОГ РАДА ДОКТОРАНТА ТАТЈАНЕ МИХАИЛОВИЋ

Веће одељења за историју уметности изабрало нас је у комисију за писање извештаја о предлогу теме докторског рада *Између археолошке епистемологије и музејског наратива: ка проблему баштињења археолошког наслеђа*, који је предала докторант Татјана Михаиловић. Уз образложен предлог теме, кандидаткиња је приложила биографију и библиографију.

1. Основни подаци о кандидату и дисертацији

Татјана Михаиловић, дипломирани археолог и музејски саветник у Народном музеју у Краљеву, уписала је докторске судије историје уметности 2010-11. школске године и испунила је све програмом предвиђене обавезе, положивши 6 испита просечном оценом 10, заједно са предвиђеним студијским истраживачким радом, као и самосталним истраживањима током досадашњих студија, а у оквиру пројеката Центра за музеологију и херитологију Филозофског факултета у Београду. Професионалну биографију јој красе изузетна напредовања у музејској делатности заслужена капиталним подухватима и пројектима попут заснивања одељења музејске документације и унапређење стандарда трезорирања или израда савремене музејске поставке у складу са актуелним теренским открићима, развојем археолошких дисциплина и трансформацијом интерпретативних парадигми које ће бити у стању да задовоље промењени сензибилитет савремене публике музеја. Нова стална поставка археолошког наслеђа из збирки музеја у Краљеву, као и студијска покретна изложба, *Доба светлости, српска уметност 13. века (2007)*, или музејска радионица *НЕОЛИТ или како се приближити далекој и неразумљивој прошлости (2010)*, већ се у науци и струци узимају као мерило добре праксе. У наведеном смислу, једнако су репрезентативни публиковани радови са археолошких истраживања, попут: *Сужавање: од идеје која садржи процес до њене визуелне реализације, Огледало 1*, Краљево 2001, 25-32, колико и они из музеолошке теорије и праксе, као што су: *Реорганизација документационих форми у Народном музеју у Краљеву, Наша прошлост 6*, Краљево 2005, 151-179 или *Музеј као духовни рефугиј, Ка новом музеју*, зборник радова научног скупа, Крушевац-Београд 2012, и *Документација као стратегија памћења креативних процеса у музеју, Простори памћења*, зборник радова научног скупа, Београд 2011. Са особинама темељног проучавања, лаког усвајања нових теорија и знања и великим истраживачким искуством Татјана Михаиловић је драгоцен сарадник научним истраживачима на терену и у музеја, али и одличан ментор млађим колегама и студентима.

Све су ово били више него значајни предуслови да се кандидаткиња са завидном познаношћу формулише своју тему докторског рада као научно-истраживачку дилему: *Између археолошке епистемологије и музејског наратива: ка problemu баштињења археолошког наслеђа*. Тема одсликава претходно скицирано научно и стручно искуство Татјане Михаиловић али нам и наговештава одлучно усмерено финално истраживање на,

кандидаткињи доступном терену културних репозиторија Србије а у оквирима поузданих интердисциплинарних научних провера којима са сигурношћу оперише.

Наведено је, сматрамо сасвим примерена потврда испуњености услова за пријаву теме и компетентности кандидаткиње за приступ изради докторске теме.

2. Предмет и циљ дисертације

Предмет свог рада кандидаткиња одређује у областима које својим разлозима постојања и и научним интересима преклапају археологија и музеологија. Тачније, како истиче *проблему тумачења хронолошки удаљене прошлости*, као предмету прве науке и *формирању модуса њеног памћења*, као предмету друге, одговарају „два теоријска контекста: контекст археолошких теорија“ од којих зависи научна интерпретација и „контекст музеолошке теорије“ на коју се ослања културни наратив. Предвиђа се да истраживање пре свега расветли однос који је настао између ова два теоријска упоришта, те да се „анализирају његови резултати материјализовани кроз археолошке изложбе, (...) као носиоце формирања модуса друштвеног баштињења и памћења“. Као непосредни предмет истраживања бира се „период млађег неолита, дефинисаног у културно-историјској археологији као „винчанска култура“, чија су истраживања не само континуирано трајала током XX века већ се на њима и утемељила српска археологија“. Осим што ову генезу истиче као кључну „основу за широки интерпретативни потенцијал употребљив у свим музејским поставкама“, кандидаткиња подсећа да се истовремено ради о „добром примеру миленијумима удаљене прошлости према коме савремено друштво тешко успоставља однос“. Као практичну оправданост предмета истраживања кандидаткиња наводи да се „овај материјал налази у највећем броју сталних поставки у музејима у Србији и представља неку врсту њиховог заједничког елемента“, чиме је истакла социјалну разложност своје теме.

Када истиче да је циљ истраживања „научно утврђивање снаге успостављених веза између ових теоријских праваца“, кандидаткиња пре свега мисли да се потврда може извести из доброг истраживања и реинтерпретације два глобална корпуса археолошке и музеолошке теорије у Србији везаној пре свега за „винчанску културу“. Критички осетљиво, кандидаткиња у свој циљ поставља још један параметар: смисао реинтерпретације „винчанске културе“ биће потврђен тек ако се компарирана са индикативним студијама случаја из млађих периода“.

Јасно је да се ради о једном предлогу који не само да елиминише сваку помисао о простом негирању *старих теорија*, већ се довољно јасно наговештава да решење овог сложеног односа теорије и праксе може донети сигурнију теоријску позицију свакој наредној пракси приближавања вредности древне прошлости, односно утврђивању нове парадигме баштињења.

3. Опис садржаја

Сходно дефинисаном предмету тезе и постављеним циљевима, кандидаткиња је дала структуру свог завршног рада поделивши га у пет целина. У **уводном** је најавила сучељавањ једне *базне* науке, археологије и једне дискурзивне дисциплине, музеологије, које везује музејски предмет, без кога нема ни једне ни друге. Оно што се у уводу сучељава, добиће своју разраду у на радне две поглавља. **Друго** је резервисано за разматрање постојећег кризног стања у науци и пракси под насловом *Културно-*

историјска археологија и традиционална музеологија – уздизање две парадигме на заједничком путу. Врло исцрпно је изложен план представљања генезе и једне и друге дисциплине и њихова нераскидива веза током 50-тих, 60-тих и 70-тих година двадесетог века управо на примерима археолошких открића и њиховог музеализовања у Србији. На констатацији о драматичној нераскидивости „хронолошког и културног поретка“ који је израстао из културно-историјске археологије и репрезентативног метономијског говора прошлости, који је афирмисала класична музеологија, кандидаткиња планира своја истраживања узрока великом опирању уласку новина у обе области. Једнако је то, како наводи, и са промена под утицајем процесне и постпроцесне археологије и са промена које нуди нова музеологија и херитолологија.

Управо план испитивања узрока представља садржај наредног, **трећег** поглавља под називом *Археолошко наслеђе у музеолошком наративу*. Овде је дат исцрпан план истраживања на репрезентативном узорку од 15 сталних поставки у музејима у Србији. Ако се осврнемо на музејске ресурсе Србије, лако је закључити да кандидаткиња нуди да заправо истражи сваки случај баштињења *винчанске културе* код нас. Напомиње се да је за стварни циљ истраживања важна и свака студијска повремена изложба која је индикативна у истраживачком смислу, то јест за анализе које ће поткрепити откривање узрока дугог остајања у старим парадигмама музејске приче.

Управо овај аспект ће у следећем, **четвртом** по реду предложеном поглављу, *Археолошко наслеђе као одјек древне прошлости у савременој култури*, добити своје компаративно тумачење и теоријско утемељење у комплексу мнемозофије. Истакнута је недовољност феноменолошких извештаја о промени сензибилитета савременог конзумента и потреба да се учини видљивим механизам деловања масовне културе на промену базних структура мишљења. На крају, ***Закључна разматрања*** ће сумирати допринос истраживања савременој музејској комуникацији у напору да се *разумеју сложени процеси који утичу на формирање модуса памћења далеке прошлости*. Рачуна се да ће тај учинак доћи управо из оставреног теоријског преклапања обе дисциплине, археологије и музеологије, у коме ће се остварити динамичније креирање баштинског наратива који је примереније савременим културним потребама и едукативним процесима.

Кандидаткиња је уз структуру рада изложила врло прецизан и реалан план истраживања у пет фаза.

4. Основне хипотезе од којих ће се полазити у истраживању

Уводећи у средиште своје истраживачке претпоставке премису да су са једне стране културно-историјска археологија и традиционална музеологија, са друге стране и даље доминантне парадигме у науци, односно музејској делатности у Србији, Татјана Михаиловић изводи претпоставку да се доминација производи управо садејством једне и друге. Претпоставља се да се инерција самопризвођења непроменљивог стања може разрешити само истовременом дубинском анализом узрока мировања научне знатижеље у обе дисциплине, археологији и музеологији. Како је то само наизглед једноставан захтев, кандидаткиња се посебно позабавила прецизирањем методологије.

5. *Методе које ће се у истраживању применити*

У том смислу одржавају се генералне окоснице археолошке и музеолошке методологије промене, али са знатним ослањањем на ширу, обухватнију за обе дисциплине, херитолошку теорију. *Ars memorativa* као њен методолошки инструмент указује се као најефикаснији у намераваном истраживању. Оно би, према плану било хармонизовано кроз два основна тока: теоријском и документарно-емпиријском. Из аспекта опште археолошке теорије анализираће се методологија културно-историјске археологије као главне парадигме у научној пракси Србије, али ће јој се супротставити методологија процесне и постпроцесне теорије. Такође, конформизму истог културно-историјски модел у музеологији, супротставиће се методологија отворене музејске комуникације, наратологије и културе памћења. Управо у овом последње проширењу се и очекује значајан резултат у документарно-емпиријским истраживањима која би овога пута показала да су искуства, ставови и сведочанства истакнутих истраживача „винчанске културе“ једнаковредна за интерпретацију неолита.

6. *Очекивани резултати и научни допринос*

Предлог упућује на могући допринос у оквиру теорије музејске комуникације али и да значајно унапреде разумевањ сложених процеса који утичу на формирање модуса памћења далеке прошлости. Како је ово унапређење једнако ствар критике културно-историјске археологије колико и традиционалне музеологије, која је у предлогу ове кандидаткиње темељно образложена, очекује се да резултати истраживања дају значајан интердисциплинарни допринос археолошкој интерпретацији и музеолошкој рецепцији и комуникацији пре свега културних вредности *далеке прошлости*.

7. *Закључак:*

Кандидаткиња је тему свог докторског рада одабрала на основу доброг познавања тренутног статуса теорије музеологије и проблема који се појављују у темељним научним дисциплинама, пре свега археологији. Уочавајући дуго опстајање старих парадигми и у археологији и у музеолошкој делатности, претпоставила је да је научна неефикасност и прескромна културна употребљивост стереотипа у тумачењу *далеке прошлости* плод узајамног пројектовања смисла из једне у другу дисциплину, тј да је смисао археологије у производњи музеалија, а музеја у пригрљавању артефака. За ову претпоставку кандидаткиња сматра да је истраживачки врло захвална парадигма „винчанска култура“. Осим што је документовано поставља као репрезентативну, она јој се указује и као најиздржљивија у претпостављеним компаративним испитивањима *млађих периода далеке прошлости*. Пре свега се рачуна на позитивне ефекте формирање документационо-емпиријског корпуса *винчанске културе* у музејима у Србији, пре свега у отварању могућности критичке анализе стереотипа у излагању и интерпретирању. План истраживања, а још убедљивије *Структура завршног рада*, указују да је предлогом теме *Између археолошке епистемологије и музејског наратива* не само одлучно дефинисан један отворен, а до сада недовољно окарактерисан проблем у две наукама, археологији и музеологији, већ и да је реално очекивати откривање узрока постојећег стања. Наравно,

претпоставка је убедљива јер се се из образложења да видети да кандидаткиња добро увиђа шта је заједничко међу овим наукама и лако дефинише разлику у модусима сазнања указујући да се памћење као шири културни фенеомен формира на осетљивој корелацији научног и излагачког, археолошког и културног наратива.

Све наведено указује да се ради о сасвим убедљивом предлогу теме докторског рада.

Предлажемо Већу да докторанту Татјани Михаиловић одобри рад на докторској теми Између археолошке епистемологије и музејског наратива: *ка проблему баштињења археолошког наслеђа*.

Чланови комисије:

професор др Александар Палавестра

др Драган Булатовић, доцент, ментор

др Ненад Радић, доцент

